

TARBIYAVIY ISHLARNI YURITISHDA TO'GARAKNING ROLI

Abdullayeva Nasiba Norinboyevna

Annotatsiya: *Ushbu maqolada tarbiyaviy ishlarni tashkil etish, o'quvchi yoshlarda tarbiyaviy jihatlarni o'stirish jarayonida to'garaklarning ahamiyati haqida fikr yuritamiz.*

Kalit so'zlar: *To'garak, tarbiyaviy ishlar, ma'daniyat,*

Bola sog'lom va har tomonlama barkamol bo'lib voyaga yetishi uchun uning qalbida o'qishga intilish hissini o'stirish, ongida kasb-hunar va mehnat ko'nikmalarini hosil qilish, umummadaniy bilimlarni, yuksak ma'naviy-axloqiy fazilatlarini, Vatani va xalqiga nisbatan sadoqatni shakllantirish, atrof-muhitga mehr-muhabbatni tarbiyalash lozim. Maktab o'quvchilariga ta'lim bilan birgalikda tarbiyani ham barobar berish ayniqsa bugungi kundagi muhim vazifa sanaladi. Maktablarda tashkil etilgan to'garaklar ushbu jarayonlarni amalga oshirishda katta yordam beradi.

To'garak mashg'ulotlarining maqsadi va tamoyillari

Umumiy yo'nalishni inkor etmagan holda, shuni ta'kidlash lozimki, to'garak mashg'ulotlaridan quyidagi maqsadlar ko'zda tutiladi:

1. O'quvchilarning milliy qadriyatlarimiz ruhida, milliy mafkura asosida tayyorlash.
2. O'quvchilarning qobiliyatini aniqlash va rivojlantirish.
3. O'quvchilarning ijodiy faolligini oshirish.
4. Yoshlarning dunyoqarashini shakllantirish, ularni ma'naviy barkamol qilib tarbiyalash.
5. O'quvchilarni mustaqil fikrlash, izlash, ijodga o'rgatish, tashabbuskorlik, tashkilotchilik kabi xislatlarga tarbiyalash.
6. Ifodali o'qish, to'g'ri va ta'sirchan so'zlashga o'rgatish, o'quvchilarning nutq madaniyatini shakllantirish.
7. Darslarda olgan bilimlarini mustahkamlash va kengaytirish.
8. O'z qadriyatlarimizni unutmagan holda umumbashariy qadriyatlarni hurmat qilishga o'rgatish.

Inson tanasi oziqa talab qilganidek, uning ko'ngli ham ruhiy oziqaga muhtoj. Inson hamisha hayotdan ma'no qidirib yashagan, ma'naviyat deyishimizning boisi ham shu bo'lsa kerak.

Umr bo'yi ma'naviy barkamollikka intilib yashagan inson to tirik ekan, ma'naviy tashnalik so'nmaydi. Ma'naviy ehtiyoj bir kun, albatta, yuzaga chiqadi – buloq ko'z ochadi. O'qituvchini ana shu buloqning ko'zini ochuvchilar desak, mubolag'a bo'lmaydi. Ma'naviyat tarbiyasida ota-bobolarimizning ma'naviy va ilmiy merosi, o'tmishda yashab o'tgan buyuk ajdodlarimiz namunasi katta ro'l o'ynaydi. Demak, ma'naviy barkamol bo'lish uchun faqat til va adabiyotdan olingan bilimlar yetarli emas ekan. Haqiqiy ma'naviy boylik xalq tarixi, madaniyati, urf-odatlarini, ajdodlarimiz ilmiy merosini ham o'z ichiga oladi.

To'garak ishlarining o'zaro bog'liqligini ta'kidlagan holda, yana shuni aytish kerakki, ularning farqli tomonlari ham bor.

Dars o'quv-tarbiya jarayonining asosiy shakli bo'lib, u ma'lum dastur, reja asosida, dars jadvalida ko'rsatilgan vaqtda o'tiladi.

Tarbiya texnologiyasi asoslari

Bizga yaxshi ma'lumki, tarbiya jarayoni uzoq muddatli, murakkab, uzluksiz bo'lib, u o'ziga xos xususiyatlarga ega. Garchi zamonaviy ta'lim texnologiyasi o'quvchining ta'lim jarayonidagi yetakchilik rolini yoqlayotgan bo'lsa-da, tarbiya jarayonida tarbiyalanuvchi asosiy mavqeyini egallay olmaydi. Chunki unda xarakter, dunyoqarash yetarlicha shakllanmagan bo'lib, u bu borada tarbiyachining yordamiga ehtiyoj sezadi. Shu bois tarbiya texnologiyasi mantiqiy hamda tarkibiy jihatdan ta'lim texnologiyasidan farq qiladi.

Tarbiya texnologiyasi asosida tarbiyaviy jarayon yotadi.

O'quvchilar faoliyatni tashkil etuvchilar bo'lib, ular tomonidan erishiladigan natijalarni rejalashtirish va unga erishish usullari, bu usullarni modellashtirish, ishlab chiqarilgan reja va modellarni ro'yobga chiqarish, bu rejalarni amalga oshiruvchi shaxsning faoliyati va axloqini boshqarish kabilar hisoblanadi.

Tarbiya – tarbiyachi va tarbiyalanuvchi faoliyatlarini o'z ichiga olgan ikki yoqlama jarayon. Tarbiyachilar – bilim va tarbiyaga ega bo'lgan kishilar, tarbiyalanuvchilar – bilim va tajriba o'rganuvchi yoshlardir. Ammo tarbiyalanuvchilar muayyan darajada aktiv faoliyat ko'rsatmasalar tajriba va bilim o'rgana olmaydilar.

Tarbiya jarayoni:

- maqsadga yo'nalganlik;
- ko'p omillik;
- jo'shqinlik;
- davomiylik;
- uzluksizlik;
- komplekslilik;
- variantlilik;
- ikki tomonli xarakter;
- natijalarning olisligi.

Tarbiya vazifalari:

1. O'z vatanining fuqarosini tarbiyalash. Tarbiyaning bu vazifalarini amalga oshirish quyidagilarni taqozo etadi:
 - milliy vatanparvarlik, o'z vataniga, tarixiga, madaniyatiga iftixor tuyg'usi;
 - millatlararo madaniy munosabatlar, siyosiy madaniyat.
2. Shaxsning ma'naviyatini shakllantirish. Ma'naviyat – kishining ichki dunyosi bo'lib, uning jamiyat va tabiatdagi „Men“i, obrazi, taqdiri va rolini ifoda etadi. Ma'naviyat darajasi – bu, ma'lum ma'noda, insoniylik mezonidir. Ma'naviyatni shakllantirish – bu uning shaxsiy harakatlari, intilishlari, refleksiya bilan kishining ichki dunyosini vujudga keltirishdir.
3. Mehnatkash insonning iqtisodiy tafakkurini tarbiyalash.
Mehnatga, kasbga hurmat va ijtimoiy-psixologik jihatdan yoshlarda mustaqillik, ijod, ishchanlik, faollik, yuqori kasbiy tayyorgarlik sifatlarini kuchaytirish zarur.

4. Ruhijismoniy sog'lomlikni tarbiyalash. Bu axloqiy-hayotiy muvozanat va psixologik qulaylik holatini ushlab turish hamda jismoniy rivojlanish me'yorida uzoqlashib ketishga yo'l qo'ymaslik ko'nikmalarini shakllantirishdir.

5. Kishining tabiat bilan munosabatini uyg'unlashtirish. Ekologik fojia muammosi davrimizning eng dolzarb muammolaridan biridir. Kishining tabiat bilan munosabatini uyg'unlashtirish aniq hududiy o'ziga xoslikni hisobga olgan holda o'lkashunoslik va tabiatshunoslik bo'yicha amaliy faoliyatni kuchaytirish va kengaytirishni talab etadi.

Bu esa, o'z navbatida, tarbiyalanuvchilarga nafaqat ekologik xavfsizlik qoidalarini anglab yetish, balki tabiatni qo'riqlash ishida shaxsan qatnashish zarurligiga ishonch hosil qilish imkonini ham beradi.

To'garaklar o'quvchi yoshlarni har tomonlama kamol topishlariga katta yordam beradi.